

Türkiye Ziraî Donatım Kurumu kanunu lâyihası ve Ticaret Encümeni mazbatası (1/138)

Ticaret Encümeni mazbatası

T. B. M. M.
Ticaret Encümeni
Esas No. 1/198
Karar No. 21

16. VI. 1944

Yüksek Reisliği

«Türkiye Ziraî Donatım Kurumu» tesisine dair Ziraat Vekilliğince hazırlanan ve Başve-kâletin 24. I. 1944 tarih ve 6/247 sayılı tezke-resiyle Yüksek Meclise sunulan kanun lâiyası, Büyük Millet Meclisi Umumî Heyetinin 2. VI. 1944 tarihindeki 67 nei inikadında Ziraat, Maliye, Bütçe Encümenleri mazbatalarıyla birlikte Encümenimize tevdi buyurulmakla Ziraat ve Ticaret Vekilleri ile her iki Vekâletin lâyiha ile ilgili salâhiyetli memurları olduğu halde müza-kere olundu.

Bu lâyihanın mucip sebeplerini teşkil eden teknik istihsal vasıtalarımızın eksikliği ve ipti-dailiği, yedek parça yokluğu, tamir güçlüğü, iyi tohumluk, suni gübre, ilâç maddeleri ihtiyaç-ları hakkında izahat alınmış ve bu vasıta ve mal-zemeyi çiftçimize istediği anda, kendisine yar-yacak şekilde ve miktarda, elverişli fiyatlarla ve kolayca temin mesuliyetini yüklenebilmek için Ziraat Vekâletinin yalnız kendisine bağlı ve halen mevcut teşkilâtın ayrı teknik bir teşek-külün kurulmasında zaruret gördüğü anlaşılmış-tır. Bu suretle bu teşekkül, zirai istihsal vasıta-larının tedariki, imali ve dağıtımını ile vazife-lendirilmektedir.

Dışarıdan tedarik için icabında dış şubeler açılacak ve lüzum görülecek maddelerin ithali in-hisarı, İera Vekilleri Heyeti kararıyla, Kuruma verilebilecektir. Encümenimiz böyle bir inhisarın bilhassa bu maddeler fiyatını yükseltmesi ve tedar-ikini büsbütün müşkilleştirmesi endişesini iz-har etmiş ve bugün Devlet teşekküllerinin geti-remediği bir çok maddeleri hususi ellerin ne ya-pıp yaparak ithale muvaffak olduklarına naza-ran dikkati çekmiştir. Bu endişelere verilen ce-

vaplarda Kurumun yüzlerce milyonluk bir dâva olan zirai donatım sahasından tüccarı uzaklaş-tırmak iddiasında olmadığı, bilâkis hususi ser-mayo ile işbirliği edileceği ve inhisar altma almak imkânını bir takım fiilî monopolleri kı-rarak bu ticarî faaliyet sahasını daha çok mal-zeme temin edecek şekilde teşkilâtlandırmak ol-duğu tebarüz ettirilmiştir. Encümenimiz bu in-hisar imkânının bu şekilde telâkki edildiğinin mazbataya dercine karar vermiştir.

Ziraat âletleri ve parçaları imali mesele-sinin daha ziyade bir demir sanayii işi olduğu tebarüz ettirilerek kurumun bu hususta müsta-killen çalışmasının teknik güçlükleri belirtilmiş ve Sümerbank ile işbirliği yapılması temenni olunmuştur.

Dağıtım işi yalnız depolar tesisi ve amelî öğ-retim işi olmayıp aynı zamanda satış bedelleri-nin takibi, taksitlerinin toplanması gibi mali muameleleri de istilzam ettirmektedir. Hâlen buna mümasil işlerle meşgul olan T. C. Ziraat Bankasının memleketin her tarafına dağılmış 267 şube ve ajanlığı ve 3 000 kişilik bir memur kadrosu vardır. Ayrıca Kredi ve satış koope-ratifleri birlikleri de mevcuttur. Binaenaleyh, bu teşkilâtın bulunduğu mahallerde kurum mü-messillığının tüccara verilecek veya yeni bir şube açılacak yerde T. C. Ziraat Bankası ile bir mukavele yapılmak suretiyle bu mevcut teşkilâ-ta gördürülmesi temenni olunmuştur.

Zirai donatım işinin toprak ve memleket öl-çüsünde halledilmesine teşebbüs edilmiş olması teknik vasıta inkilâbının gerçekleştirilmesi yo-lunda atılmış bir adımdır. İthalât imkânları-mız ihracat imkânlarımızın bir neticesi olduğu-

na göre bilhassa harp sonrasının çetin şartlar belirten konjoktürüne intibak edebilecek şekilde maddi ve manevi imkânlarımıza uygun ve harici rekabeti de hesaba katan bir ziraat politikası ve tatbikat plânlarının biranevvel ikmal edilerek ilân edilmesi, zaman zaman yapılan perakende gayretleri, vasıta ve neticeleri muayyen, bir gayeye tevcih ederek daha verimli kıla- cağından, bilhassa temenniye şayan görülmüştür.

On altıncı maddedeki gümrük muafiyetlerini memlekete âzami miktarda ziraat vasıtaları temini bakımından hususi teşebbüs tarafından getirildiği takdirde dahi gümrük resminden muafiyeti temin edecek lâyihanın yakında hazırlanacağı vâdi memnuniyetle karşılanmıştır.

Birinci maddede 3460 sayılı kanuna atfı yapılmakta ise de «hükmi şahsiyeti haiz olarak» kaydının ilâvesi sarahat bakımından tercih olunmuştur.

Üçüncü madde hakkında alman izahattan kurumun bizzat hayvan ve damızlık yetiştirmeyeceği ve tohum ıslah tarlaları tesis etmeyeceği anlaşıldığından maddenin metnindeki «imal ve istihsal» kelimelerinin yeri ona göre değiştirilmiştir.

Dördüncü maddede Ziraat Encümeninin «kaynaklar» tâbiri yerine Hükümet teklifi aynen kabul olunmuştur.

Beşinci maddede «fevkalâde ihtiyat sermayesi» tesisi için icabı olarak lüzumlu görüldüğünden Maliye Encümeni metni kabul edilmiştir.

Altıncı maddede her türlü tahvil çıkarmak haddi Bankalar Kanunundaki gibi sermayenin 3/4 ünü geçmemesi muvafık görülmüş ve Bütçe Encümeninin metni kabul olunmuştur.

7 nci maddede, Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankasının açacağı borçlu cari hesabın asgari beş milyon olacağı hakkındaki Hükümet teklifi bankanın bugünkü imkânlarını tahkikten sonra varılmış bir karar olduğundan ve imkân görüldüğü takdirde artırılmasına da hiç bir kanuni mâni bulunmadığına göre Ziraat Encümeninin bu asgariyi iki misline çıkaran teklifi bu malî müesseseyi kanun ile kendisine yüklenen bir borcu yerine getirmeyecek bir duruma düşürerek itibarını kırması endişesiyle kaldırılmıştır. Ayrıca bir kanuni mükellefiyet olmadan da Ziraat Bankasının resmî teşekküller lehine açılmış hesapları olduğundan, kendi kuruluş gayesine çok uygun olan Zirai Donatım kurumu için de im-

kânlarının âzami müsaadesi nispetinde kredi ağa- cağı tabii görülmüştür. Bu sebepten dolayı mad- denin ikinci kısmındaki bonoların iskonto ve se- net mukabili avans muameleleri için de «Banka- nın mevzuatı ve teamülleri dâhilinde» fıkrası ilâve olunmuştur. Bu suretle, âmir bir hüküm olan ve bu muameleler için hiç bir had koyma- yan 7 nci madde yolu ile 3202 sayılı T. C. Ziraat Bankası kanunu ahkâmının tadili gibi bir vaziyet önlemiş bulunmaktadır. Diğer taraftan resmî bir teşekkül olan kurumun Bankalar Kanununun 19 ncu maddesinin tadiline tabi olmayacağı tabii olmakla beraber vâki talep üzerine bu noktanın metinde tasrihi yoluna gidilmiştir.

Dokuzuncu maddede, kısa ve uzun vâdeli istikrazlar akdinin İdare meclisinin işlerinden ol- duğu ilâve edilmek suretiyle Bütçe Encümeninin metni kabul olunmuştur.

On dördüncü maddede kurumun istifade ede- ceği 3202 sayılı kanunun maddeleri meyanında sehven unutulmuş olan 44 ncu maddede ilâve edilmiştir. Ayrıca ihtiyaca göre ferdi tecillerin kurum tarafından mntakavi tecillerin ise İera Vekilleri tarafından yapılacağı tasrih olunmuş- tur.

On beşinci maddede inhisar hakkının »Lüzum ve zaruret» görülen maddelere tahsisi tasrih ol- unmuştur.

On yedinci maddeden maksat köylünün no- ter harcı ve merasimine gidilmeden kurum ile muamelelerini tanzim olduğundan ve kurum şü- be ve mümessilliklerinin şehirlerde olabileceği de düşünüldüğünden maksudun hâsıl olabilmesi için tahdidî olan «köylerde» ve «köy» kelimeleri kal- dırılmıştır.

18, 19, 20, 21 ve 22 nci maddelerle 1 ve 2 nci muvakkat maddeler de Bütçe Encümeninin şekli aynen kabul olunmuştur.

Umumî Heyetin tasvibine arz edilmek üzere Yüksek Reisliğe sunulur.

Ticaret En. Reisi

Y. M. M.	M. M.	Kâtip
Manisa	Ankara	Niğde
Dr. H. Sarhan	A. Çubukçu	Giresun
Ankara	Kırşehir	İ. Sabuncu
A. Çubukçu	Ş. Torgut	Kütahya
Kastamonu	Kırklareli	B. Atalay
H. Çoruh	Ş. Ödül	Yozgad
Ordu		Z. Arkant
M. Yarımbayrak		

TİCARET ENCÜMENİNİN DEĞİŞTİRİŞİ

Türkiye Zirai Donatım kurumu kanun lâyhası

Birinci fasıl

Umamî hükümler

MADDE 1. — Türkiye Ziraatının teknik ve istihsal vasıtalarına olan ihtiyacını karşılamak ve 3460 sayılı kanun hükümlerine tabi ve Ziraat Vekâletine bağlı bulunmak ve hükmi şahsiyeti haiz olmak üzere (Türkiye Zirai donatım Kurumu) tesis edilmiştir.

MADDE 2. — Hükümetin 2 ne maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Kurum Ziraat Vekâletinin zirai donatım mevzuunda takip edeceği esaslara uygun olarak aşağıdaki vazifeleri yapar.

A) Ziraatta kullanılan her türlü alât, makine, vasıta ve malzemeyi, ilâç ve ilâç maddelerini, sun'î gübreleri imal ve istihsal etmek bunları ve tohumluk, damızlık, iş ve irat hayvanlarını iç ve dış piyasalardan tedarik ederek peşin veya taksitle satmak,

B) Bu işler için gerekli her nevi zirai, smai ve ticari müesseseleri kurmak ve işletmek veya bu kabîl işlerle iştigal eden müesseselerle iş ve sermaye ortaklığı yapmak,

E) Tamirhaneler açmak,

D) İstihsal ve imalden arta kalan maddeleri icabı halinde işliyerek satmak.

İkinci fasıl

Mali hükümler

MADDE 4. — Hükümetin 4 ne maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 5. — Maliye Encümeninin 5 ne maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 6. — Bütçe Encümeninin 6 ne maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 7. — Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası münhasıran Kurumun talep ve taahhüdiyle ve kurum lehine beş milyon liradan az olmamak üzere borçlu cari hesap açar. Banka ayrıca mevzuat ve teamüllerine göre kurumun sahip bulunduğu menkul ve gayrimenkul mal ve kıymetlerin rehini mukabilinde ikrazda

bulunabileceği gibi kurumun elinde bulunan bonolardan vâdelerinde âzamî üç ay kalmış olanlar iskontoya, vâdelerine üç aydan fazla kalmış olanları yüzde 25 ihtiyat pay ayırmak suretiyle senet mukabili avansa kabul eder. Banka yukarıda sayılan muamelelerden zirai kredilere tatbik olunan asgari faizi alır. Kurum bu muamelelerde Bankalar kanununun 19 ne maddesindeki tahdirlere tabi değildir.

Üçüncü fasıl

Teshilat ve idare usulları

MADDE 8. — Bütçe Encümeninin 8 ne maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 9. — İdare Meclisi kurum işlerini yolunda yürütmekten başka :

A) Yıllık iş programlarını, bütçe ve kadroları incelemek;

B) Üçüncü maddenin B fıkrasında anılan müesseseleri kurup işletme veya bu kabîl işlerle uğraşan hakiki ve hükmi şahıslarla iş ve sermaye ortaklığı yapmak, (Kısa ve uzun vâdeli istikrazlar akdetmek);

C) Şubeler açmak, kapatmak, mümessillik vermek;

D) İdari ve teknik talimatnameler çıkarmak;

E) Yıllık bilânçoları tetkik ve tasvip ederek umumî heyete sevk etmek gibi hususları tetkik ve müzakere eder ve karara bağlar.

MADDE 10. — Hükümetin 10 ne maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 11. — Hükümetin 11 ne maddesi aynen kabul edilmiştir.

Dördüncü fasıl

Haklar ve muafiyetler

MADDE 12. — Hükümetin 12 ne maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 13. — Hükümetin 13 ne maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 14. — 3202 sayılı kanunun 38, 39,

40, 41, 43, 44, 45, 48, 49 neu maddeleriyle Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankasına verilmiş olan haklardan kurum da istifade eder.

Ferdî teciller kurum tarafından, mmtakavi teciller ise İcra Vekilleri Heyeti tarafından yapılır.

MADDE 15. — Kurumun iştigal mevzuuna giren maddelerden lüzum ve zaruret görülenlerin memlekete ithal hakkı Ziraat Vekilliğinin teklifi ve İcra Vekilleri Heyetinin kararıyle kuruma verilebilir.

MADDE 16. — Ziraat Encümeninin 16 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 17. — Kurum, şube ve müesseseleri kuruluş muameleleri ile ikraz ve istikraz menkûl ve gayrimenkul alım, satış işlerinde vesair muamelelerinde vergi, resim ve harçlardan muaf olduğu gibi taksitle yapılan muameleler için tanzim edilecek senetler Damga resminden ve tasdik haremından muaftır.

Kurum tarafından yapılacak muamelelere ait senetlerin ve sair vesikalarn muhtar ve ihtiyar heyetlerince tasdikı noter tasdikı hükmünde olup bunlardan dolayı hiç bir harç, resim ve para alınmaz.

Mümessillerin kurum namma yapacağı işler aynı hükümlere tabidir.

MADDE 18. — Maliye Encümeninin 18 nei

maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 19. — Hükümetin 19 neu maddesi aynen kabul edilmiştir.

Beşinci fasıl

Mütferrik hükümler

MADDE 20. — Bütçe Encümeninin 20 nei maddesi aynen kabul edilmiştir.

MUVAKKAT MADDE 1. — Bütçe Encümeninin muvakkat birinci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MUVAKKAT MADDE 2. — 3780 sayılı Millî Korunma Kanununa göre teşkil edilen (Türkiye Zirai Donatım Kurumu) bütün mevdat, hak ve vebeleri muvakkat birinci maddede yazılı 14 600 000 liranın işletilmesinden mütevellit bütün neticelerle birlikte, bu kanunla kurulan (Türkiye Zirai Donatım Kurumu) na devredilmiştir.

Devir işleri Ziraat ve Maliye vekillikleriyle kurum tarafından seçilecek birer âzadan müteşekkil üç kişilik bir Heyet tarafından yapılır.

MADDE 21. — Bütçe Encümeninin 21 nei maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 22. — Bütçe Encümeninin 22 nei maddesi aynen kabul edilmiştir.